

Sygn. akt I CSK 516/19

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Prezydenta miasta W.
przeciwko P. S.A. w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 10 stycznia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej Miasta W.
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 13 marca 2019 r., sygn. akt V ACa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną Miasta W. od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 13 marca 2019 r., sygn. akt V ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność

postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudence (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01,

OSNC 2002, Nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Skarżąca istotnego zagadnienia prawnego upatruje w pytaniu, czy pełnomocnik powodowej Gminy dysponujący pełnomocnictwem do jednoczesnego reprezentowania Skarbu Państwa - Prezydenta m. W. i Miasta W. mógł po wniesieniu pozwu w dniu 5 maja 2016 r., w piśmie z dnia 29 czerwca 2016 r. sprostować omyłkowe oznaczenie powoda przez zastąpienie Skarbu Państwa - Prezydenta m. W. właściwym oznaczeniem strony powodowej jako Miasto W., w sytuacji gdy ustawa nie przewiduje dla wniosku złożonego w trybie art. 196 k.p.c. w celu podmiotowego przekształcenia strony powodowej żadnych wymogów formalnych i wniosek taki może zostać złożony ustnie na rozprawie a tym samym należy przyjąć, że Miasto W. w piśmie z dnia 29 czerwca 2016 r. wyraziło wolę wstąpienia do sprawy w charakterze powoda.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało już wyjaśnione, że w trybie sprostowania oznaczenia strony nie może dochodzić do podmiotowego przekształcenia procesu, z obejściem właściwych w tej materii przepisów art. 194-198 k.p.c. (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 1980 r., IV CR 182/80, OSNCP 1981, nr 2-3, poz. 30, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2000 r., I CKN 749/00, nie publ. i z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 400/08, nie publ.). Dopuszczalne jest uściślenie strony, o ile jej oznaczenie nie polega na wskazaniu nowego podmiotu prawa cywilnego (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2010 r., III CSK 248/09, MoP 2011, nr 9 - dodatek, s. 20).

Oznaczenie strony powodowej w pozwie było jednoznaczne jako Skarb Państwa - Prezydent m. W. (k. 4) i w takiej postaci został doręczony stronie przeciwnej, która w dniu 6 lipca 2016 r. wniosła odpowiedź na pozew, domagając się oddalenia powództwa (k. 131). Pismo procesowe, w którym pełnomocnik (mający umocowanie od organu Skarbu Państwa, jak i od organu Gminy (k. 12) wnosił o sprostowanie oznaczenia strony powodowej na Miasto W., zostało wniesione 4 lipca 2016 r. (k. 123, 130). Strona pozwana zakwestionowała podstawę prawną sprostowania (k. 202, 213). W sprawie nie zostało też wydane

postanowienie o zawiadomieniu Miasta W. o toczącym się procesie, zaś Sąd Okręgowy prowadził sprawę z powództwa Skarbu Państwa (k. 216, 629, 638, 648, 650), chociaż były wydawane postanowienia, w których w komparycji jako powoda wskazywano Miasto W..

W tej sytuacji miał zastosowanie art. 196 k.p.c., czyli pierwotny powód, tj. Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta m. W. powinien był złożyć wniosek o zawiadomienie przez sąd Miasta W., które w terminie dwóch tygodni od tego zawiadomienia mogło wstąpić do sprawy w charakterze powoda (§ 1). Wniosek profesjonalnego pełnomocnika o sprostowanie, który w istocie zmierza do zmiany podmiotowej, nie może być traktowany jako wniosek o zawiadomienie właściwego podmiotu jako powoda. Oba bowiem wnioski (tj. o sprostowanie oznaczenia strony powodowej i o zawiadomienie właściwego podmiotu jako powoda) nie są tożsame i wywołują różne skutki prawne. Bezzasadność wniosku o sprostowanie oznacza, że proces jest dalej prowadzony pomiędzy dotychczasowymi stronami, zaś wniosek o zawiadomienie wywołuje skutek określony w art. 194 § 1 k.p.c. i jeśli nowy podmiot przystąpi do sprawy jako powód, powstaje po stronie powodowej współuczestnictwo procesowe konkurencyjne, w tym wypadku Skarbu Państwa i Gminy.

Dopiero za zgodą strony pozwanej nowy powód mógłby wstąpić w miejsce dotychczasowego powoda, który wówczas zostałby zwolniony z udziału w sprawie, z tym, że stronie pozwanej przysługiwałoby w takim przypadku żądanie zasądzenia od pierwotnego powoda zwrotu kosztów procesu (§ 2). Strona pozwana nie wyraziła zgody na zmianę podmiotową po stronie powodowej, w związku z czym, nie mogło zapaść orzeczenie na rzecz Gminy, bez rozstrzygnięcia sporu pomiędzy pierwotnym powodem a pozwanym.

Skoro zatem strona pozwana w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji skutecznie zakwestionowała zasadność wniosku o sprostowanie oznaczenia strony powodowej, przy braku woli po stronie Skarbu Państwa - Prezydenta m. W. złożenia wniosku, o którym mowa w art. 196 § 1 k.p.c. (w odpowiedzi na zarzut strony pozwanej pełnomocnik dalej obstawał przy wniosku o sprostowanie oznaczenia strony powodowej - k. 207 i n.), to wyrok nie mógł zapaść

na rzecz Miasta W. jako strony powodowej, którą nie stała się w tej sprawie w sposób formalny.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Powyższa podstawa przyjęcia skargi kasacyjnej została uzasadniona przez Miasto W. rozbieżnościami w orzecznictwie Sądu Najwyższego, bowiem Sąd Apelacyjny przytoczył judykaty, które wskazują na niemożność podmiotowego przekształcenia procesowego w trybie sprostowania oznaczenia strony z obejściem właściwych w tej mierze przepisów art. 194-198 k.p.c., jednak zdaniem skarżącej w innych judykatach Sąd Najwyższy zajął stanowisko przeciwne. Skarżąca powoła się na postanowienia Sadu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2009 r., I CSK 263/08, z dnia 16 stycznia 2014 r., IV CSK 214/13 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2010 r., I PK 120/10.

Powołane wyżej sprawy, w których wystąpił problem z oznaczeniem strony jako Skarbu Państwa i jednostki samorządu terytorialnego nie pokrywają się z sytuacją procesową z niniejszej sprawy, bowiem dotyczyło to nie tylko tych podmiotów, występujących w roli strony pozwanej, ale także i ich organów. Nadto, przedmiotem spraw I CSK 263/08 i IV CSK 214/13 była aktualizacja opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste. W obu tych sprawach, w świetle dokumentów, istniały istotne wątpliwości, co do tego, czy stroną jest Skarb Państwa czy też Gmina, względnie organ niemający zdolności sądowej. W drugiej z tych spraw, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w sporze zainicjowanym wnioskiem, o którym mowa w art. 78 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,

w którym wskazano uprawniony organ zgodnie z wymaganiami przewidzianymi w art. 78 ust. 3 tej ustawy, ustalenie strony pozwanej, tj. czy jest nią wskazany organ, czy też osoba prawna (jednostka samorządu terytorialnego, Skarb Państwa), do reprezentowania której jest uprawniony wskazany organ, powinno nastąpić na podstawie analizy całokształtu okoliczności poprzedzających przekazanie sprawy do sądu powszechnego przy uwzględnieniu ułomnej regulacji przewidzianej w art. 78 ust. 3 tej ustawy, niedostosowanej do specyfiki postępowania sądowego. Postępowanie sporne w sprawie aktualizacji opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste przebiega dwuetapowo, przy czym pierwszy z nich ma charakter administracyjnoprawny.

W sprawach z zakresu prawa pracy oznaczenie pracodawcy jako strony pozwanej może wywoływać wątpliwości, a to z uwagi na treść art. 460 § 1 k.p.c. Niniejsza sprawa zaś, nie ma takiego charakteru.

W rozpoznawanej sprawie sytuacja jest klarowna, gdyż pozew wniósł Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta m. W. , co wyraźnie wynikało z jego treści, zaś próba sprostowania na inny podmiot (Miasto W.) przez pełnomocnika, który miał pełnomocnictwo od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prezydenta m. W., jak od organu uprawnionego do reprezentowania Miasta W., nastąpiła już po doręczeniu odpisu pozwu stronie przeciwnej, która w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa, zaś po złożeniu przez pełnomocnika Skarbu Państwa wniosku prostującego, również podniosła zarzut bezpodstawności sprostowania w zaistniałej sytuacji procesowej. Na marginesie zwrócić uwagę trzeba, że pomiędzy Prezydentem m. W. a Miastem W. nie ma tożsamości, gdyż Miasto W. ma podmiotowość prawną, natomiast Prezydent m. W. jest organem tej Gminy, a w wypadkach określonych w ustawie jest też organem reprezentującym Skarb Państwa.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną,

wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Skarżąca pierwszą i drugą podstawę przyjęcia skargi kasacyjnej (omówione wyżej) połączyła także z podstawą określoną w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c., ale nie przeprowadziła odrębnego wyводу wskazującego na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w powyższym rozumieniu.

W orzecznictwie przyjmuje się, że dla skutecznego wykazania oczywistej zasadności skargi kasacyjnej konieczne jest przedstawienie przez skarżącego wyводу potwierdzającego kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa procesowego lub prawa materialnego, mającą postać oczywisty. Skarżący powinien przywołać konkretne przepisy, którym jego zdaniem, sąd drugiej instancji, uchybił, a także przytoczyć odpowiednią juredyczną argumentację odnoszącą się do oczywistości ich naruszenia (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r., III CSK 307/18, nie publ. oraz z dnia 6 czerwca 2018 r., I PK 87/18, nie publ.).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

aj